№ 98 ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 27 **1894** ՇԱԲԱԹ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 27 № 98

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Որդիքը և ազգականները հանգուցեալ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ

յայտնում են, որ հանգուցեալի մարմինը Բաթումից Թիֆլիս կը բերվի կիրակի օր, օգոստոսի 28-ին, առաւօտեան 8 ժամին: Երկաթուղու կայարանից 9 ժամին յուղարկաւորութիւնը կը սկսվի դէպի Վանքի մայր եկեղեցին, որտեղ պատարագից յետոյ տեղի կունենայ թաղումը: Հանգուցեալը կը թաղվի Վանքի բագում:

1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ու՞ր կորան.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Այդ էր պակաս. Սովեալների օգտին. Նաւթաքաղաքի առևտրական կեանքից. Խոլերայի պատուաստելը. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գարեջրային պատերազմ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Վերջին դէպքերը Սալմաստում:

Ո՞ՒՐ ԿՈՐԱՆ

—

Դարերի ընթացքում հայի բարեգործութեան միակ ասպարէզը եկեղեցին է եղել:

Ոչ թէ միայն քրիստոնէութեան առաջին դարերում, երբ եկեղեցին կատարելապէս կլանեց հայի քաղաքական ամբողջ կեանքը, ոչ թէ միայն միջին դարերում, երբ հայի ամբողջ աշխարհայեացողութիւնը, մտաւոր կեանքը, ստեղծագործական ամբողջ ոյժը կենտրոնացաւ եկեղեցիների և վանքերի մէջ, այլ նոյն իսկ այս դարում եկեղեցին միակ ասպարէզն էր, որ կլանում էր հայի ջերմեռանդութիւնը, հայի բարեգործութիւնը, հայի հասարակական ձգտումները:

Այդ երկար դարերի ընթացքում հայի համար եկեղեցուց դուրս ոչինչ չը կար,—ոչ դպրոց, ոչ հասարակական որ և է բարեգործական կամ կրթական հիմնարկութիւն, ոչ հասարական որ և է գործ:

Եկեղեցին միակ հիմնարկութիւնն էր, որ կլանեց և մինչև վերջին օրերս էլ կլանում է հայի ամբողջ բարեգործութիւնը.—մեռնում է հարուստ հայը, կտակը եկեղեցու վրա է. մեռնում է սեփական աշխատանքով՝ հոգու համար որ և է գումար խնայած հայ-քրիստոնեան, էլի կտակը եկեղեցու վրա է. մեռնում է կալուածատէրը՝ էլի եկեղեցուն է կտակում կալուածքը:

Հասարակական բարեգործութեան ուրիշ ասպարէզ, լաւ յիշատակ թողնելու ուրիշ միջոց, վերջապէս „արքայութիւն գնալու“ ուրիշ ճանապարհ չը կար,—միակ ճանապարհը այն էր, որ հայը իր ունեցածի մի մասը, կամ շատ անգամ իր ամբողջ ունեցածը կտակում էր եկեղեցուն, վանքերին, մենաստաններին: Դա մի կողմից ժողովրդի կրօնական բուռն զգացմունքների և կրօնական ուղղութեան յատուկ արտայայտութիւնն էր, իսկ միւս կողմից երկար դարեր՝ ժողովուրդը զուրկ լինելով քաղաքական կեանքից, չունենալով որ և է ուրիշ հանրական հիմնարկութիւն, բացի եկեղեցիները և վանքերը,—ուրիշ ոչ մի կերպ չէր կարողանում արտայայտել իր բարեգործութիւնը, ուրիշ ոչ մի հիմնարկութեամբ չէր կարողանում „փրկել իր հոգին“, բայց եթէ եկեղեցու միջոցով, եկեղեցուն դիմելով...

Միայն վերջին քսան—երեսուն տարիներն է, որ մեր ժողովրդի մէջ, եւրոպական քաղաքակրթութեան ազդեցութեան տակ, առաջ են եկել հասարակական այնպիսի իդէալներ, ծնունդ են առել այնպիսի հիմնարկութիւններ, ինչպէս դպրոց, մամուլ, բարեգործական ընկերութիւններ, Մարդասիրական ընկերութիւն, հասարակական հիւանդանոցներ, աղքատանոցներ, Հրատարակչական ընկերութիւն, որոնք նոյնպէս արժանանում են մեռնող հայի բարեգործութեան, որոնց օգնելով՝ հայը համոզված է, որ նոյնպէս մի բարի, Աստուածահաճոյ գործ է կատարում, իր աշխարհային մեղքերն է քաւում:

Սակայն, չը նայած այդ նոր ուղղութեան, չը նայած այդ նոր հոսանքին, այնու ամենայնիւ, հայի բարեգործական զգացմունքների գլխաւոր կենտրոն էլի եկեղեցին, էլի վանքն է, այնպէս որ դեռ այսօր էլ, երբ մեզ յարված ենք համարում նոր քաղաքակրթութեան, այնու ամենայնիւ, մեր դպրոցները, բարեգործական և գրագիտական բոլոր հիմնարկութիւնները չեն ստանում նոյն իսկ մի հարիւրաւոր մասը այն կտակների, ինչ ստանում են մեր եկեղեցիները և մեր վանքերը:

Եւ ահա երկար դարերի ընթացքում, սկսած քրիստոնէական առաջին դարերից մինչև մեր օրերը, հայոց եկեղեցին, լինելով իբրև կրօնական մի ազգի ամենաքնքոյշ զգացմունքների կենտրոն, կլանելով ժողովրդի բարեգործական բոլոր ոյժերը, տիրանալով այն միլիոնաւոր կտակներին, որ արել է հայ մարդը, մեր եկեղեցիները և վանքերը դարերի ընթացքում իրանց ձեռքն են գցել հարիւր միլիոններ, տիրացել են ահագին կալուածքների, դարձել են իշխան հազարաւոր գիւղերի, նոյն իսկ յաճախ ամբողջ գաւառների:

Եւ դարերի ընթացքում ստացած այդ ահագին, առասպելական հարստութեան, աննկարագրելի գանձերի մնացորդները, փշրանքներն են, որով այժմ կառավարվում են բազմաթիւ հայոց վանքեր, ապրում են բազմաթիւ միաբանութիւններ, հարիւրաւոր վարդապետներ, եպիսկոպոսներ, վերջապէս մի ամբողջ դասակարգ հոգևորականների...

Կրկնում ենք, դրանք միայն փշրանքներ են. բայց ո՞ւր մնացին, ինչ եղան, ո՞ւր ջուրը ընկան, ո՞րտեղ կորան այն միլիոնները, միլիոններ արժեցող կալուածքները, և թանգագին ընծաները, որ ընծայում էր եկեղեցուն հայ ժողովուրդը:

Կուլ գնացին,—կը պատասխանենք մենք: կուլ գնացին այն անյատակ փորերի մէջ, որոնք երկար դարեր, սերունդ սերունդից յետոյ, իրանց ձեռքը առած եկեղեցական կալուածքները և հարստութիւնները, առանց խղճահարվելու, առանց ամաչելու ուտում, վատնում, գողանում էին այն բոլորը, ինչ որ կազմում էր ժողովրդի կրօնական բարձր զգացմունքների արդիւնքը, արտայայտութիւնը:

Մի ժամանակ այդ ահագին հարստութիւնները գողանում էին իշխան կոչվածները, որոնք իբրև ժողովրդի մեծամեծներ, ձեռք էին գցել վանքերը և եկեղեցիների կալուածները: Դա առաջին շրջանն էր:

Դրանցից յետոյ հանդէս եկան օրկրամոլ, շռայլ կեանքով շլացած հոգևորականներ,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԴԷՊՔԵՐԸ ՍԱԼՄԱՍՏՈՒՄ

(Նամակ Պարսկաստանից)

—

Վերջին ժամանակներս տեղի ունեցած մի շարք սպանութիւններն ու աւարառութիւնները, ձերբակալութիւններն ու կաշառակերութիւնները վրդովել են Սալմաստի հայ ազգաբնակութեան խաղաղ բարեկեցութիւնը: Կարծէք թէ նախկին լկտի և սանձարձակ հարստահարութիւնները վերակենդանացել են և սալմաստեցի հային դրել մի սարսափելի և անհանգիստ դրութեան մէջ: Կարծէք թէ բարեմիտ Շահի կառավարութեան իշխանութիւնը չէ տարածվում Սալմաստի հայ ազգաբնակութեան վրա:

Դեռ ևս թարմ են սալմաստցի հայի յիշողութեան մէջ անցեալ տարվայ խալխան քննիչի հասցրած ահագին թէ նիւթական, թէ բարոյական վնասները. դեռ ևս մէկի հասցրած վէրքերը չառողջացած՝ ահա հասնում են նորանոր հարուածներ, բարոյական ու նիւթական զրկանքներ:

Դիմենք փաստերին. թող նրանք վկայեն իրողութիւնը: Անցեալ յուլիս ամսվայ սկզբներում, Դերեկի ս. Աստուածածնի վանքից երկու հայ ուխտաւորներ, Սաւրա վերադառնալիս, ճանապարհին սպանվեցին քիւրդ աւազակներից: Այդ սպանութիւնը պահ մի վրդովեց հայերի մտքերը, բայց դրան հետևող աւելի սոսկալի դէպքերը մոռացնել տուին առաջինը: Յուլիս ամսվայ վերջին կիսում, Սալմաստից, Խոյի վրայով Ջուլֆա տանող ճանապարհին, պարսիկ աւազակները սպանեցին Մովսէս անունով մէկ հայի և կողոպտելով նրա ընկերներին, աւելի քան 10,000 րուբլու թէ իբեր և թէ կանխիկ փող յափշտակեցին:

Սակայն ամենավտանգաւորը Դերեկ վանքի վրա կատարած քրդական արշաւանքն էր, որի մասին մի քիչ երկար կը պատմենք, որպէս ականատես, և որը երկու երկրների յարաբերութեան մէջ քաղաքական ծանր խնդիր կը դառնար, եթէ Պարսկաստանի փոխարէն մէկ ուրիշ զօրեղ կառավարութեան երկրում պատահած լինէր:

Դերեկի անունը արդէն յայտնի է ընթերցողներին. այդ անուան հետ կապված են շատ քաղցր և տխուր յիշատակներ: Դերեկի շրջակայքը այն վայրերն են, որոնց մասին հանգուցեալ Րաֆֆին այնքան ոգևորված արձանագրել է իր «Կայծերի» էջերում: Այդ ճանապարհին է գտնվում «խորհրդաւոր մինարէթը»: Դերեկի մօտ է գտնվում որսորդ Աւօյի տնակը և այլն: Այդ վանքը գտնվելով պարսից և Թիւրքաց սահմանագլխի մօտ և շրջապատված լինելով Դուշմանա լեռներով, միշտ ականատես է եղել սպանութիւնների, թալանումների, որոնցից ինքը մշտապէս տուժել, վնասվել է: Աւելացնենք և այն, որ վանքի մօտ կան տաք ջրեր՝ լողանալու համար:

Շատ էի հետաքրքրվում այդ իսկապէս սիրելի մի և նոյն ժամանակ և սարսափելի վայրերով. ցանկանում էի աչքով տեսնել այն վայրերը, որոնք ոգևորել են մեր տաղանդաւոր վիպասանին, որոնց հողը առատ ծծել է հայի արիւնը, վայրենի, արիւնարբու և բարբարոս ձեռքերի շնորհիւ...

Յուլիսի 9-ին, հինգ հոգով ճանապարհ ընկանք Սավրա գիւղից դէպի Դերեկ, շրջակայելու և տաք ջրերից օգտվելու նպատակով: Ճանապարհը շատ վտանգաւոր, քարքարոտ է և անցնում է հսկայական լեռների միջով: Դերեկը մի փոքրիկ մատուռ է, կառուցված մի բլրակի լանջին, շրջապատված ահագին բարձրութիւն ունեցող լեռներով. վանքի մօտ կան 3 հայ և մի քիչ հեռու 10 տուն քիւրդ բնակիչ ունեցող գիւղեր, որոնցից երկուսը պատկանում են վանքին: Վանքի վանահայրն է Բագրատ վարդապետ Թաւաքալեանը, որը բացակայում է վանքից և աւելի քան վեց ամիս գտնվում էր Էջմիածնում: Ի դէպ, Բագրատ վարդապետը յարգանք է վայելում Սալմաստի հասկացող դասակարգի մէջ. նա իր գեղեցիկ քարոզներով գրաւել էր մեծամասնութեան համակրանքը, բայց դժբախտաբար, այդ տեսակ՝ ժողովրդին մխիթարող և իրանց կոչման համապատասխան վարդապետները միշտ խոյս են տալիս գիւղացիներից, առաւելապէս խաւար Պարսկաստանից, մինչդեռ գործելու լայն ասպարէզը պարսկահայերի տգէտ խաւերի մէջ պէտք է որոնել... Վանքի ժամանակաւոր կառավարութիւնը յանձնված է Սարգիս անունով մէկ աշխարհականի:

Մեր վանքը հասնելուց երկու շաբաթ առաջ, Դուշմանա լեռներում,—որը սկսվում է Դերեկից և վերջանում Թիւրքաց սահմանագլխում,—տեղի էր ունեցել հինգ քիւրդերի սպանութիւն: Չը գիտենք ինչու, բայց Դերեկի անունը թէ շրջակայ քիւրդերի և թէ Թիւրքաց կառավարութեան համար մի պատուհաս է եղել. ամեն անգամ, երբ նրա շրջակայքում որ և է սպանութեան դէպք է տեղի ունենում, իսկոյն այդ վերագրում են Դերեկին, մինչդեռ իսկապէս այդ կարծիքը շատ սխալ է: Դեռ անցեալ տարիներն էր, որ Դերեկի չորս կողմը բռնած հասարակ պարիսպները Թիւրքաց կառավարութեան աչքում բերդի նշանակութիւն ստացան և նա դիմելով պարսից կառավարութեանը՝ քանդել տուեց պարտքով կանգնեցրած պատերը: Մի խօսքով Դերեկը միշտ եղել է շրջակայ քիւրդերի աչքում հայ ղաչաղների մի որջ, որը քանդելու համար չեն խնայել ոչ մի ջանք, և որը, ի մեծ ցաւ նրանց, մինչև այսօր չեն կարողացել իրագործել: Թշնամական այդ դրութիւնը պէտք է բացատրել նրանով, որ Դերեկը արգելք դրեց իր շրջակայքում քիւրդերի աւարառութիւններին, ճանապարհը, որը անցնում է Դերեկի մօտով, փակեց՝ աւարը Թիւրքիա անցկացնելու համար, և այդպիսով քիւրդ աւազակների փէշակը, որ այնքան առատ արդիւնք էր տալիս՝ դադարեց, սպառվեց որոշ չափով:

Վերը յիշած 5 քիւրդի սպանութիւնն էլ, իրանց սովորութեամբ վերագրելով Դերեկին, թէ շրջակայքի և թէ Թիւրքիայի սահմանակից քիւրդերը կատաղել էին դերեկցիների վրա և պատրաստվում էին արշաւանք գործել՝ վանքը հիմնայատակ անելու համար: Այդպիսի լուրեր ստէպ-ստէպ լսվում էին և մենք երկիւղով օրից օր սպասում էինք գալիք վտանգին: Օգնութիւն ոչ մի տեղից սպասել չէր կարելի, որովհետև շրջապատված լինելով քիւրդ տարրով, Դերեկը գրեթէ կղզիացած դիրք ունի: Վանքում ընդամենը 10 հոգի էինք, որից 2-ը գիւղացիներ, 2-ը վանքի ծառայ, մէկ վէքիլ և 5 հոգի մենք: Ունէինք ընդամենը 8 հրացան, 2 ատրճանակ. այդ չընչին ոյժով դէմ դնել քրդական արշաւանքին մտածելն անգամ աւելորդ էր. մանաւանդ լուրեր էին պտտվում, որ յարձակվողները 300—400 ձիաւորներ են:

Մեր դրութիւնը շատ անհամ էր. ոչ կարելի էր թողնել վանքը—ճանապարհները բռնված էին,—ոչ էլ դիմադրելով ազատվելու հնարաւորութիւն կար: Կամայ ակամայ ստիպված էինք վանքում մնալ:

Շարունակ 13 օր տենդային անհանգստութեամբ սպասում էինք գալիք վտանգին, մինչև որ յուլիսի 22-ին՝ առաւօտեան ժամը 9-ին, թէյի ժամանակ, յանկարծ չորս կողմից մեզ պաշարված տեսանք. հրացանի առաջին պայթիւնը գուժեց մեր օրհասական դրութիւնը: Օրհասական մոմենտներում մարդիկ թէ հնարագէտ են դառնում և թէ արիասիրտ: Այդպէս պատահեց և մեզ հետ. մի ակնթարթում մենք թափվեցանք վանքը և վճռեցինք մինչև վերջին շունչը դիմադրել: Պէտք է խոստովանած, որ վանքի դիրքը լաւ լինելով՝ երաշխաւորում էր առնուազը 6 ժամ դիմադրելու. իսկ նրանից յետոյ, յոյս ունէինք, որ գուցէ դըր-

որոնք իրանց փորին և իրանց ազգականներին ծառայեցրին եկեղեցական եկամուտները։ Եւ ահա այդ ժամանակից է սկսւում հայոց ամենահին և ամենահարուստ վանքերից մէկի՝ Տաթեւի մէջ այն պատմական աւանդը, որ Տաթեւի գիւղացիները ասում են. „Մարդ կամ պէտք է քանի օրավար հող ունենայ կամ մի վարդապետ եղբայր վանքում“։—Դա էլ երկրորդ շրջանն էր։

Վերջապէս հասաւ երրորդ շրջանը, մեր ժամանակակից շրջանը, երբ հանդէս եկան երէցփոխները, որոնք երկար տարիներից ի վեր, տիրանալով հայոց եկեղեցիների [illegible] եկամուտներին և հարստութեան, իբրև ազգային կապալառուներ, անյագ, անխիղճ, անամօթ կերպով կլանել են և կլանում են ծխականների սեփականութիւնը, եկեղեցական կալուածքների եկամուտները.—մի խօսքով ամեն ինչ, որ փոր է կշտացնում, այդ է տալիս...

Եւ մինչ դուք, միամիտ ընթերցող, այդ բոլորից յետոյ կը կարծէք, թէ ինչ եղան հայոց եկեղեցու հարստութիւնը, դարերի ընթացքում կուտակ միլիոնները և միլիոններ արժեցող կալուածքները... [illegible] բռնաւորութեան ժամանակ, երբ եկեղեցին շատ անգամ գերի էր ընկնում բռնաւոր խաների և միապետների ձեռքը,—հայոց հոգեւորականութիւնը [illegible] էր աշխատում [illegible] բռնաւորներին յագեցնելու, և եկեղեցին գերութիւնից թափելու համար.—բայց այդ խաւար, դժբաղդ, արտասուալից ժամանակները վաղուց են անցել, և այժմ եկւոր, օտար յափշտակիչներին յաջորդել են տանու գողեր, հարազատ, ազգային յափշտակիչներ։

Ահա դրանք են կլանել մեր եկեղեցու ահագին, առասպելական հարստութիւնները, հասցնելով հայոց եկեղեցին այն թշուառ, աղքատ վիճակին, որ նա մի տեղ միջոց չունի նոյն իսկ մի ծխական դպրոց պահելու, մի այլ տեղ ոյժ չունի փոքրիկ միաբանութիւն կերակրելու, երրորդ տեղ անկարող է նոյն իսկ իր քանդված պատը վերաշինել, իր դուռը կարկատել...

Եւ եթէ այդ դժբաղդ, յափշտակութեան ենթարկված անցեալից և ներկայից յետոյ էլ, այժմ, մեր եկեղեցական և վանքական եկամուտները, կալուածքները, և հարստութիւնները հաշւի տակ չը դրվեն, կոնտրոլի չենթարկվեն, յափշտակող ձեռքերից չազատվեն,—այլ ևս ոչինչ չի մնայ, եկեղեցին բոլորովին կաղքատանայ և կը հասնի նիւթական վերջնական սնանկութեան։

Պէտք է մտածել։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՅԴ ԷՐ ՊԱԿԱՍ

—

Վերջապէս, օգոստոսի 24-ին, Ներսիսեան դպրոցի հին հոգաբարձուներ՝ Եւանգուլեան, Բէհբութեան, Յովհաննիսեան, Աքիմեան և ընկ. դուրս գնացին դպրոցից։

Սակայն դուրս գնալուց առաջ, Բէհբութեան և Եւանգուլեան պաշտօնապէս յայտարարեցին ժողովին, որ իրանք օգոստոսի 24-ին բացակայ լինելով, չեն կարողացել մասնակցել տեսչի ընտրութեան (այն անմոռանալի օրը, երբ 3 հոգաբարձու տեսուչ ընտրեցին Մանդինեանցին), ուստի այժմ յայտնում են, որ միանգամայն համակրում են այդ ընտրութեան և միանում են այդ վճռին։

Այդ բաւական չէ։ Լսում ենք որ անմիջապէս հեռագրել են Էջմիածին, որ երկու հոգաբարձուներ ևս, Եւանգուլեան և Բէհբութեան, համաձայն են օգոստոսի 24-ի վճռին և ստորագրեցին։

Նպատակը։ Նպատակը այն է, որ այդպիսով համոզեն հոգեւոր բարձր իշխանութեան, թէ ուրեմն ընտրութիւնը կանոնաւոր է. քանի որ երեք ձայնին միացաւ այժմ և 2 ձայն, դրա հետ և նախագահի $1^1/_2$ ձայնը, ուրեմն $3+2+1^1/_2=6^1/_2$, այսինքն կէսից աւելի։

Ուրեմն Աբգար Յովհաննիսեան, Գէորգ Եւանգուլեան և Աքիմեան այժմ խոստովանում են, որ օգոստոսի 4-ի ընտրութիւնը անկանոն է, հակաօրինական է։ Եւ ահա այդ անկանոնութիւնը ծածկելու, ջրելու համար է, որ այժմ աշխատում են ձայներ աւելացնել։

Սակայն այդ տեսակ ձայներ աւելացնելը, ոչ թէ անկանոնութիւնը ուղղել չէ նշանակում, այլ եղած անկանոնութեան վրա մի նորն էլ աւելացնել։

Ասեցէք, ի սէր Ալլահի, որտեղ է տեսնված, որտեղ է ասված, որ կարելի է մի անկանոն ժողով. մի անկանոն վճիռ օրինական դարձնել յետին թւով։

Եթէ վաղը դուման նիստ գումարի 3 ձայնաւորներով և այդ անկանոն նիստում անկանոն վճիռներ կայացնէ, միթէ քաղաքագլուխը կարող է այդ ապօրինի ժողովը օրինաւոր դարձնել, եթէ մի ամսից յետոյ մի քանի ձայնաւորներ բերէ և նրանք ասեն, թէ այդ ժողովի վճռի հետ համաձայն են։ Ի հարկէ, ոչ։

Եթէ դիցուք Բարեգործական ընկերութեան խորհուրդը վաղը 3 հոգով նիստ անի և անկանոն վճիռ կայացնի, միթէ կարելի է անկանոնութիւնը հարթել, եթէ վճիռը տնից տուն ման ածեն, կամ մի ամսից յետոյ, նոր ժողովում նոր անդամները յայտնեն, թէ համակարծիք են անկանոն ժողովի վճռին։ Ի հարկէ, ոչ։

Եթէ այդպէս լինէր, այն ժամանակ էլ ինչ հարկաւոր էր ժողով անել, կանոնադրութիւններ գրել. այն ժամանակ մէկը կը գրէր որ և է վճիռ, կուղարկէր տնից տուն, մարդիկ կը ստորագրէին, բանը կը վերջանար։ Էլ ինչ հարկաւոր է ժամանակ կորցնել, նիստի գնալ, կանոններ գրել...

Դեռ այդ չէ բոլորը. այն րոպէին, երբ նիստում կարդացվեց կաթողիկոսական կոնդակը նոր հոգաբարձութեան հաստատութեան մասին, այն րոպէից հին հոգաբարձուները կորցրին իրանց իրաւունքները, և այլ ևս հոգաբարձու չէին։ Հարցնում ենք, ինչ իրաւունքով այդ արդէն արձակված հոգաբարձուները ուզում են մի անկանոն վճիռ կանոնաւոր դարձնել։

*

ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

—

Ստացանք Թիւրքաց Հայաստանի, Երեւանի ու Կարսի նահանգների սովեալների օգտին.

1) Բալախանիից, Միսակ Հասան Ջալալեանի միջոցով, մի քանի երիտասարդների մէջ հանգանակած 22 րուբլի։

2) Թիֆլիսից, մի տիկնոջից 10 րուբլի։

Ուրեմն նախկին 667 ր. 83 կ. հետ այժմ ունենք 699 ր. 83 կոպէկ։

Ուրեմն մինչև այժմ ստացել ենք 8668 ր. 65 կ.։

Ուղարկել ենք 7969 րուբլի։

ՆԱՒԹԱՔԱՂԱՔԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԱՐՔԵՐԻՑ

—

Բագուն հարուստ է ինտելիգենտներով։ Նաւթաքաղաքի հաչակը ամեն կողմից բերել-թափել է ամեն տեսակ թէ դիպլոմաւոր և թէ անդիպլոմ երիտասարդներ. ամենքը համապատասխան գործ են պահանջում։

Նաւթային բազմակողմանի արդիւնաբերութիւնը ամենքին էլ բաժին է հանում. ամենքն էլ շուտ ու շ պաշտօն են ստանում։ Անցեալում այդ աւելի աջողութեամբ էր կատարվում և համեմատաբար աւելի լաւ վարձատրութեամբ, քան թէ ներկայումս։ Մի կողմից նաւթային գործի վերջին տարիների աննախանձելի դրութիւնը, միւս կողմից նորեկների անընդհատ հոսանքը՝ առաջացրել են մի զգալի մրցումն։ Առաջ, երբ կառավարչի պէտք էր զգացվում, ամիսներ էին տեւում, մինչև որ համապատասխան մարդ էին գտնում, նոյն իսկ կարգին հաշւապահ ունենալու համար հարկադրված էին լինում դիմել զանազան քաղաքներ, յայտարարութիւններ անել և մարդիկ հրաւիրել. իսկ այժմ ոչ միայն կարիք չէ զգացվում ուրիշ տեղեր դիմելու, այլ մինչև տեղ բացվելը այնքան կոնկուրենտներ են հանդէս գալիս, որ վարձատրութիւնը սակարկութեան ենթարկելով՝ հասցնում են «մինիմում»-ի...

Իրերի այս դրութեան մէջ միմիայն նիւթականը չէ զրկանք կրողը, վտանգի է ենթարկվում նաև բարոյականը։ Ամենահմուտ կառավարիչը, ամենալաւ հաշւապահն անգամ յայտնի չափով կորցնում են իրանց կշիռը «խազէյինների» առաջ։ Այդ հանգամանքը առիթ է տալի «խազէյիններին» աւելի խստապահանջ, աւելի կոպիտ, աւելի քմահաճ և բծախնդիր լինելու դէպի իրանց ստորադրեալները... Մեր նաւթաքաղաքի «խազէյինների» մեծագոյն մասը համարեա թէ զուրկ է կրթութիւնից։ Այսօրվայ ամենայայտնի վաճառականներից շատերը իրանց «պրոֆեսսիան» սկսել են «նօքարութեան» աստիճանից, առևտրական աշխարհը ոտ են դրել սրա, նրա ձեռքին ջուր ածելով, ամաններ լուանալով, իրանց մեծերի առջև ձեռքերը խաչած կանգնած մնալով։ Մոռանալով իրանց անձնաւորութիւնը, հլու հպատակ լինելով իրանց «խազէյիններին», այժմեան «խազէյինները» տարեկան 150—200 րուբլի ստանալով, կարողացել են և ընտանիք պահել, և՛ տներ շինել, և տարիների ընթացքում տասնեակ հազարների տէր դառնալ...

Այժմ փոխվել է ժամանակը. անցեալի այդ «փոքրաւորները» այսօր առևտրական տների անդամներ, նաւթահանքերի տէրեր են դարձել, գրասենեակներ ու խանութներ բաց արել։ Ամեն ինչ ըստ երևոյթին եւրոպականացրած ու կանոնաւորված է, բայց այդ արտաքին կանոնաւորութեան, այդ աչքի ընկնող եւրոպականութեան տակ թագնված է դարձեալ նոյն ասիականը։

Եւ ահա այս «խազէյիններն» են, որ իրանց գործերում տեղ են տալիս ամեն կողմից տեղանում և գործին խիստ բնաւորութիւն են տալիս... [illegible]

սից օգնութիւն լինի։ Զօրս կողմից աւելի քան 300 քրդական ձիաւորներ պաշարել էին մեզ և գնդակների տարափը առատութեամբ տեղում էր մեզ վրա։ Մենք ներսից երբեմն երբեմն պատասխանում էինք։ Կռիւը տևեց 3 ժամից աւելի. քիւրդերը մեզ թողեցին և յարձակվելով վանքի նախիրի վրա,—որը գտնվում էր մի ժամ հեռաւորութեան վրա ձորում,—քշեցին, տարան և վանքը զրկվեց իր աւելի քան 160 անասուններից։ Բաղդի մի առանձին յաջողութիւն պէտք է համարել, որ քիւրդերը այդպէս շուտով թողեցին վանքը և հեռացան։ Ինչպէս յետոյ իմացանք, նրանք ենթադրել էին, որ վանքում 100-ից աւելի մարդ կար, ուստի երկիւղից հեռացել էին. ահա այդ դիպուածին ենք պարտական մենք մեր ազատութեամբ։ Կռիւը անցաւ երկու կողմից ևս առանց սպանութեան դէպքի, թէև լուրեր են պտտվում, որ քիւրդերից մէկը սպանված, երկուսը վիրաւորված են։ Դէպքի մասին անմիջապէս հեռագրվեց թէ Ատրպատականի հայոց առաջնորդին, թէ Կարս, վանահայր Թաւաքալեան վարդապետին և թէ Թաւրիզ՝ կառավարութեան կողմից կարգված քրիստոնեաների դատաւոր Մուստաշար-Դովլէին։ Սակայն մինչև օրս բաւարարութիւն ստացված չէ։

Չը մոռանանք արձանագրելու այստեղ, որ Դեբրեկի վրա յարձակվող քրդերի թւումն էին գտնվում Թիւրքաց սահմանագլխի Խանիկ կոչված գիւղի առձկական իւղբաշին իր զափթիաներով և Համիդէ կոչված զօրքերից 50 հոգի։ Ինչպէս յետոյ տեղեկացանք, յարձակվողները մտադրվել էին վանքի մարդկանց գլուխները ընծայ տանելու վանի կուսակալ Բահրի-փաշային, որը այդ ժամանակ [illegible]

[illegible]

որոնք պատմելով լսածները՝ աւելացնում էին. «Հօքմաթը—կառավարութիւնը—եթէ թասիբ ունենայ, այդ դէպքը իզուր չի անցնի»... Բայց, ինչ կարող են անել Շահի կառավարութեան թուլամորթ պաշտօնեաները, որոնք ամենահասարակ աւազակութիւններն անգամ զսպելու անզօր և անընդունակ են, ուր թէ քրդական բարբարոս աւազակներին, «Համիդիէյի» անունը կրող քիւրդ աւազակապետներին։

Բարեմիտ Նասրէդդին Շահի կառավարութեան անարժան պաշտօնեաները, հակառակ նոյն իսկ Շահի ցանկութեան, իրանց թոյլ ոյժը գիտեն գործադրել միայն խեղճ հայերի գլխին, որի մի փառաւոր և թարմ ապացոյցը հետևեալ դէպքն է։ Յուլիսի 23-ի գիշերը, Ղալասար գիւղում, կռուրին քնած ժամանակ, աւազակները սպանեցին Սմբատ Արզումանեան անունով մէկին։

Այդ սպանութիւնը մի լաւ առիթ էր կառավարութեան ագահ պաշտօնեաների համար, որպէս զի հարուստ հայերից խղճալի պատառներ կորզեն։ Անմիջապէս սկսվեցին այդ գիտաւորութեամբ մի շարք ձերբակալութիւններ, ի թիւս որոց և սպանվածի ազգական Ալէք Ջալալեանին ձերբակալեցին, հակառակ սպանվածի եղբօր՝ Աւետիքի ցանկութեանը, որը 200 թուման կաշառք տալով՝ ազատեց անմեղ կալանաւորին։

Այժմ Ղալասար գիւղը վտանգի մէջ է. աջ և ձախ տեղի են ունենում անմեղ ձերբակալութիւններ, մինչդեռ իսկական յանցաւորին գտնելու և ոչ մի հոգս ու ջանք չէ գործադրվում...

Կաշառակերութեան և հարստահարութեան մի նոր դուռն էլ բացել է Հալթուան գիւղի դէպքը, որը ահագին վնասներ է պատճառել առանց այդ [illegible]

[illegible]

ժամանակներս ծախել է այդ գիւղը պարսիկ խաներից մէկին։

Յայտնի է, որ Պարսկաստանում գիւղերի մեծ մասը սեփականութիւն են մասնաւոր խաների և բէկերի, որոնք նստելով գիւղերի մէջ, կառավարում են՝ իրանց քմահաճութեան համեմատ։

Թագաժառանգին պատկանող «խալիսա» կոչված գիւղերը կառավարվում են նրանից կարգված կառավարչի ձեռքով. այդ տեսակ գիւղերը համեմատաբար աւելի լաւ դրութեան մէջ են գտնվում, քան թէ մասնաւոր խաների սեփականութիւն եղած գիւղերը։

Հալթուանը, անցնելով մասնաւոր խանի ձեռքը, ենթարկվեց լկտի, սանձարձակ կամայականութիւններին։ Գիւղում նստած խանի ծառաները խուրջանչիւր օր գիւղացիներից անտեղի պահանջներ են անում.—գառը, հաւ, ձու, գարի խոտ և այլ այդ օրինակ պահանջներ ամեն օր գիւղացիները կատարում են ձրիաբար. բայց երբ խանի պահանջը սահմանը անցնում է, երբ խանը անամօթաբար անբարոյական պահանջներ է անում, գիւղացիները, այլ ևս անկարող լինելով տանել, բացարձակապէս մերժում են խանի պահանջները, որից առաջ է գալիս խանի ծառաների և գիւղացիների մէջ ընդհարում։ Գիւղացիները հաւաքվում են և խանի ծառաներին լաւ ծեծում են, մի երևոյթ, որ Պարսկաստանում բացառութիւնների կարգումն է։ Կատաղած խանը, գիւղացիների այդ յանդուգն քայլի վրա շուարած, աշխատում է մի շարք ձերբակալութիւններով ճնշել գիւղի ազդեցիկ անհատներին և առատ առատ կաշառքներ կորզել, որպէս զի իր իշխանական ոտնակոխ եղած պատիւը գէթ կաշառքներով վերականգնել [illegible]

[illegible]

նում և գործին խիստ բնաւորութիւն են տալիս... գործը դեռ շարունակվում է։

Գիւղացիների այդ յանդուգն, մի և նոյն ժամանակ արդարացի քայլը, թէև խիստ թանգ նըստեց իրանց վրա, սակայն մի լաւ խրատ կը լինի միւս խաների համար, որոնք տեսնելով գիւղացիների կողմից այդ օրինակ, մինչև այդ ժամանակ չը տեսնված դիմադրութիւն, կը սանձահարեն իրանց կրքոտ կամայականութիւնները։

Մեր յօդուածը արդէն վերջացրել էինք, երբ ստացանք հետևեալ տեղեկութիւնները թէ Դերեկի և թէ Հալթուանի խնդիրների մասին։ Ատրպատականի առաջնորդին տեղեկացնելուց և նրա պաշտպանութիւնը ունայն սպասելուց յետոյ, վանքի վէքիլ Սարգիսը դատարկում է վանքը և յանձնում առաջնորդից նշանակված՝ Սաւրայի քահանային։ Մի քանի օրից յետոյ՝ օգոստոսի 14-ին լինելու էր վանքի տօնախմբութիւնը, որի ժամանակ վանքը աւելի քան 200 րուբլի եկամուտ էր սպասում, մինչդեռ Սալմաստի այդ միակ ուխտատեղին պաշտպանութիւնից զուրկ լինելով՝ փակվում է և դուրս ընդմիշտ։—Ահագին ջանքերով, նիւթական ահագին զոհաբերութեամբ ձեռք բերված Դերեկի ընդարձակ կալուածները զոհ պէտք է գնան՝ պաշտպանել չը կարողանալու պատճառով։

Իսկ Հալթուանցիները և խանը հաշտվել են կաթոլիկների միջնորդութեամբ, գիւղացիներից 300 թուման դրամական տուգանք ստանալով խանի օգտին։ Հետաքրքիր է այդ հաշտութիւնը նրանով որ միջամտողները կաթոլիկներն են, որոնք, տարաբաղդաբար, թշնամական յարաբերութիւն ըստեղծելով՝ ահագին վնասներ են հասցրել Սալ[illegible]

Պատրիկ

ցող ինտելիգենտ մարդկանց: Կարիքը մղում է, մոտեցնում է երկու հակառակ ծայրեր. ինտելիգենտները իրանց ուսման, գիտութեան պաշարով սատրագրվում են կապիտալին, իսկ կապիտալիստները, երէկվայ այդ «փոքրաւորները» դառնում են գործին ընթացք տուողներ, կարգադրող, հրամայողներ:

Սակայն նաւթային մեր այս աշխարհում ինքնուրոյն և գործը լայն մտքով ըմբռնող կապիտալիստներ շատ քիչ կան. ամեն մի գործ, ամեն մի օպերացիա մեծ մասամբ կատարվում է կուրօրէն, բաղդի բերմամբ: Չունենալով գաղափար ընդհանուր շուկայի դրութեան մասին, չը հետաքրքրվելով գէթ հարևանցօրէն ընդհանուր արդիւնաբերութեան և գոյութիւն ունեցող պահանջի քանակութեամբ—մեր կոմերսանտներից շատ շատերը «Աստուած, Աստուած» անելով են գործ տեսնում, և Համբարձում Բաղդասարիչը՝ Առաքել Բօղդանիչին, Բագրատ Ոսկանիչը՝ Կարապետ Գեբասիմչին սուտ ասելով, խաբելով, միմեանցից թագցնելով, առանձին-առանձին գործեր են կատարում, վաճառում, յանձնում, փող են ստանում...

Այս սխալ, անհաշիւ և խաբեբայութիւնների վրա հիմնված գործունէութեան ընթացքին ակամայ ենթարկվում են և ինտելիգենտ ստորադրեալները: «Խաղէյինները» քննօրէն չը վերաբերվելով դէպի գործը, ընդհանրապէս խոյս են տալիս ամեն մի փոփոխութիւնից, ամեն մի նորութիւնից. նրանք վարվում են այնպէս, ինչպէս վարվել են իրանց «խաղէյինները»: ինչ տեսել, ինչ սովորել են, այնպէս և անում են. այնպէս և պահանջում են, որ իրանց ստորադրեալները անեն: Վերջիններս այսպիսով հարկադրված են թողնել իրանց գիտեցածները և անել այն, կատարել այնպէս, ինչպէս «խաղէյիններն» են ցանկանում, և այս պատճառով և խաբում, և՛ սուտ են խօսում, և՛ չողոքորթում են...

«Խաղէյինը» գրասենեակում նստած է. հեռախօսով հարցնում են նրան. ինտելիգենտ ստորադրեալը «նոյն խաղէյինի» կարգադրութեամբ հեռախօսով պատասխանում է, թէ այստեղ չէ «խաղէյինը», դուրս է գնացել...

Միջնակարգ կրթութիւն ստացած կորեսպոնդէնտը գրում է նամակ մաքուր գրականական լեզւով և տանում է, որ «խաղէյինը» ստորագրի. վերջինս կարդում է, լեզուն լաւ չէ ըմբռնում. բարկացած՝ նամակը պատռում, դէն է շպրտում և սկսում է ինքը շարադրել իր լեզւով...

Այսպիսով «խաղէյինները» ամեն մի քայլում համարեա իրանց կոպտութեամբ, իրանց տգիտութեամբ ծառայողներին անպատւում, վիրաւորում են, իսկ վերջիններս ոչ միայն տանում են այդ անպատւութիւնը, ոչ միայն լռութեամբ կուլ են տալիս հասցրած վիրաւորանքը, այլ և աշխատում են յ ա ր մ ա ր վ ե լ հանգամանքներին՝ որպէս զի դրանով կարողանան իրանց գոյութիւնը պահպանել:

Շարունակ յարմարվելով, շարունակ «խաղէյինների» տրամադրութեան և կամքին հետևելով՝ այսօր շատ ինտելիգէնտ ծառայողներ այնքան ընտելացել են, որ այլ ևս ո՛չ վիրաւորվում և ո՛չ վշտանում են: Արդէն սովորական է դարձել կոյր հպատակութիւնը...

Ամբողջ օրերով քրտինք թափել, տանջվել, չարչարվել, դառնալ միակողմանի, կորցնել հետաքրքրութիւն, եռանդ, հարկադրված լինել չողոքորթել, սուտ խօսել, կրել վիրաւորանքներ, և լռել միմիայն փողի, մի կտոր հացի համար,— ահա այն թշուառ դրութիւնը, որին մատնված է այստեղ ծառայող ինտելիգէնտների մեծ մասը...

Ն. Դ.

ԽՕԼԷՐԱՅԻ ՊԱՏՈՒԱՍՏԵԼԸ

—

Ինչպէս յայտնի է, այնպիսի վտանգաւոր հիւանդութիւնների դէմ, ինչպէս են՝ ջրվախութիւնը, սիբիրախտը, հաւի խօլէրան, կարելի է այժմ մաքառել պատուաստման միջոցով, ճիշդ այնպէս, ինչպէս մենք թուլացնում ենք ծաղիկ հիւանդութիւնը՝ պատուաստման միջոցով:

Վերջին երկու տարիների ընթացքում գիտնականները փորձեր են անում պատուաստման եղանակը ընդհանրացնելու և նրա միջոցով բժշկելու այնպիսի վարակիչ և վտանգաւոր հիւանդութիւններ, ինչպէս է ա ս ի ա կ ա ն խ օ լ է ր ա ն:

Խօլէրայի պատուաստման խնդրով շատ մանրամասն զբաղվել է ռուս բժիշկ Խավկինը, որը սկզբնական մի քանի փորձեր անելուց յետոյ Եւրոպայում, վճռեց գնալ Հնդկաստան, խօլէրայի հայրենիքը, և այնտեղ տեղն ու տեղը ուսումնասիրելով այդ հիւանդութիւնը, իր փորձերը աւելի մեծ չափերով անել:

Կալկաթայի մօտ մի գիւղում, որը բաղկացած է 200 բնակիչներից, պատուաստել էին խօլէրայի թոյնը 116 հոգու: Երբ խօլէրան հասաւ այդ գիւղին, հիւանդացան տասն հոգի այն անձերից, որոնք չէին ենթարկվել պատուաստման, իսկ պատուաստվածներից ոչ ոք չը հիւանդացաւ:

«Times» լրագիրը տալիս է Հնդկաստանից ստացած մի հեռագիր, որի մէջ յայտնած է հետևեալ երեք դէպքի մասին.

1) Մի ընտանիքում, ուր մարտ ամսին պատուաստել էին 4 հոգու, իսկ երկուսին ոչ, նորերս խսկական խօլէրա երևալուց՝ հիւանդացաւ միայն մի մարդ, չը պատուաստվածներից:

2) Մի ուրիշ ընտանիքում, ուր 11 հոգուց 7-ը մնացել էին առանց պատուաստի, հիւանդացաւ վերջիններից մէկը:

3) Ինն հոգուց բաղկացած մի ընտանիքում, ուր երեք հոգի մնացել էին առանց պատուաստի, հիւանդացաւ վերջիններից մէկը:

Բ ո լ ո ր դ է պ ք ե ր ո ւ մ պ ա տ ո ւ ա ս տ ընդ ո ւ ն ա ծ ն ե ր ը հիւանդութիւնից ազատ մնացին:

Մադրաս քաղաքը հրաւիրել է Խավկինին՝ պատուաստել նրա բնակիչներին խօլէրայից:

Խավկին վճռել է մնալ Հնդկաստանում դարձեալ մի տարի:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Նոր-Նախիջեան, օգոստոսի 21-ին

Այսօր հանգուցեալ բանաստեղծ Ռաֆայէլ Պատկանեանի տարեդարձն է կատարվում ս. Խաչ վանքում. երկու տարին անցաւ, իսկ Գամառ-Քաթիպայի գերեզմանի վրա նոյն իսկ քար չէ դրված: Մինչև այսօր ժողովված կայ մեզ մօտ 1046 ր. 40 կոպէկ:

Ի հարկէ, յայտնի է հայ հասարակութեան, որ Գամառ-Քաթիպան կտակ է թողել. այդ կտակի մէջ նա «միակ սին փառքը» յայտնել է իր սիրելի ազգին՝ թաղվել Էջմիածնում: Ցանկալով գլուխ բերել այդ կտակը՝ հանգուցեալ բանաստեղծի այրին սրանից երկու ամիս առաջ դիմում է Վեհափառին, խնդրելով թոյլատրել տեղափոխելու ազգային երգչի մարմինը Էջմիածին: Մինչև այժմ որ և իցէ պատասխան չը կայ: Եթէ Վեհափառը թոյլ տայ տեղափոխելու երգչի մարմինը Էջմիածին, անշուշտ Էջմիածնում կը կառուցվի և մահարձանը, իսկ եթէ ոչ՝ 1895 թւի օգոստոսի 21-ին, մահվան ե ր ր ո ր դ տարեդարձին, այդ մահարձանը կը կանգնեցնվի Նոր-Նախիջեանի ս. Խաչ վանքի գաւթում, ուր թաղված է մեր հռչակաւոր բանաստեղծը:

Ուրեմն խնդրում ենք հայ հասարակութեան շտապել նուէրներ ժողովել, որպէս զի մահարձանը արժանի լինէր անմահ բանաստեղծի յիշատակին: Փոքր ինչ պարտաճանաչութիւն, փոքր ինչ ազգային տաղանդների գնահատութիւն,—ահա ինչ է միշտ մեզ պակաս. լրացնենք այդ պակասը գոնէ Գամառ-Քաթիպայի սիրելի յիշատակի համար: Խնդրում ենք նուէրները հասցնել այս հասցէով՝ Нахичевань (на Дону) Григорію Христафоровичу Чалхушьяну.

Գ. Չալխուշեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կովկասեան կառավարչապետ գեներալ-ադիւտանտ Շերեմետեւ Կիսլովոդսկից այսօր սպասվում է Թիֆլիսում:

—

Չենք յիշում մի այնպիսի տարի, երբ Անդրկովկասում այնքան աւազակային խմբեր երևացած լինէին, որքան այս տարի, այժմ: Նախիջեւանի գաւառը, Զանգեզուրը, Շամախու գաւառը, Բօրչալուն, Շուշու գաւառը, Ջիբրայիլը և ուրիշ շատ գաւառներ աւազակային խմբերի ձեռքից հանգիստ չունեն: Շատ տեղեր, ինչպէս մեզ հաղորդում են, երթևեկութիւնը դադարած է, օրինակ Օրդուբաթից դէպի Զանգեզուրի գաւառը տանող՝ Երասխի ափի ճանապարհով այլ ևս համարեա երթևեկութիւն չը կայ: Սահմանագլխի աւազակային խմբերի ապաստանը Պարսկաստանն է դարձել:

—

Մեզ հաղորդում են, որ տեղապահ Երեմիա եպիսկոպոսը՝ հիւանդ լինելով սրտի բաբախումով, շուտով Թիֆլիս է գալու, բժշկվելու համար:

—

Ատրպատականի այժմեան առաջնորդ Սուքիաս եպիսկոպոսը, ինչպէս մեզ գրում են, չէ կարողանում պաշտպանել հայ համայնքների շահերը, գլխաւորապէս այն պատճառով, որ նրա յարաբերութիւնները պարսիկ պաշտօնեաների հետ շատ վատ են: «Եպիսկոպոսը, գրում է մեր թղթակիցը, չէ կարողանում ընթացիկ շատ հարցերին ընթացք տալ, չէ կարողանում հայերի իրաւունքները պաշտպանել, և գանգատաւորներին բաւականութիւն տալ, որովհետև պարսիկ տեղական իշխանութիւնը նրա խօսքը անտես է առնում: Հանգուցեալ Մխիթարեան եպիսկոպոսը այդ կողմից բոլորովին ուրիշ պայմանների մէջ էր. նրա խօսքը յարգելի էր պարսիկների աչքում, նրանից ակնածում էին, և նա այդ պատճառով մեծ ոյժ էր ներկայացնում»:

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսում տեղի ունեցան ստամոքսային կ ա ս կ ա ծ ե լ ի հ ի ւ ա ն դ ո ւ թ ե ա ն դէպքեր:

—

Բագու քաղաքում տեղի են ունեցել խ օ լ ե ր ա յ ա ն մ ա ն հիւանդութեան դէպքեր:

—

Ներսիսեան դպրոցի նոր հոգաբարձութիւնը, ինչպէս մեզ հաղորդում են, ժողովի է հրաւիրված ամսիս 31-ին:

—

Երեք տարի առաջ ռուս առևտրական մի ընկերութիւն, Պօլեակօվ և ընկ. անունով, Թէհրանի ռուսաց լիազօր դեսպանի միջնորդութեամբ, բաւական մեծ գումարներ ծախսելով, ձեռք բերեց Շահի կառավարութիւնից Պարսկաստանում լուցկի վաճառելու մենաշնորհը և լուցկի ֆաբրիկաներ հիմնելու արտօնութիւնը: Պօլեակօվ առաջին գործարանը շինեց Թէհրանից 7 վերստ հեռու մի գիւղում, բերել տալով բոլոր վարպետներին Ռուսաստանից: Այդ գործարանը նստեց մօտ 100,000 րուբլի փող: Մի տարուց յետոյ, այն է 1892 թւին, գործարանը արդէն պատրաստում էր լուցկիներ: Դրանով ենթադրութիւն կար մրցել եւրոպական լուցկիի ներածութեան հետ, քանի որ ապրանքը Եւրոպայից Պարսկաստան մտնելու համար ահագին ճանապարհ է անցնում Մարսէլից, Տրապիզոնի և Խոյի վրայով և արդէն ճանապարհածախսը ինքն ըստ ինքեան շատ թանգացնում է լուցկիի գինը: Բացի դրանից, Պարսկաստանում բանւորները շատ էժան լինելով, այդ կողմից ևս լուցկիի գինը կարելի է շատ և շատ էժանացնել: Մի փոքր ժամանակ եւրոպացիները ճշմարիտ որ սկսեցին երկիւղ կրել, որ չը լինի ռուսական լուցկին բոլորովին դուրս քշէ Պարսկաստանից եւրոպականը. բայց վերջ ի վերջոյ եւրոպական մրցումը յաղթող հանդիսացաւ և այժմ, ինչպէս հաղորդում է «Շաւիղ» լրագիրը, Պօլեակօվի լուցկիի գործարանը բոլորովին փակվեց, գործերի անաջողութեան պատճառով: Եւ այդպէս, ամբողջ Պարսկաստանի մէջ մի հատ գործարան կար, այն ևս դադարեց:

—

Տեղական ռուս լրագիրները հաղորդում են, որ Թիֆլիսի արքունական թատրոնի դերեկտոր նշանակվում է Օպօչինին:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդեցին արդէն, որ այժմ Տէրենտիեվ և Թումաեվ Պետերբուրգում միջնորդում են կառավարութեան առաջ, որ ռուսաց շոգենաւային և առևտրի ընկերութիւնը ոռնէ «Վլադիմիր» շոգենաւը մինչև աշնանային փոթորիկների հանելը, որպէս զի իրանք կարողանան գտնել ծովին զոհ գնացած իրանց ազգականների դիակները: Ասում են, որ խորտակված «Վլադիմիր» շոգենաւը գտել են. նաւը 23 սաժէն խորութեան տակ է գտնվում:

—

«Вѣстникъ Финансовъ» լրագրում յայտարարված է հարկերի քանակութիւնը (պետական հողային հարկ, բնակարանային հարկ, քաղաքային անշարժ կալուածքներից ստացվող հարկ և այլն), որ ստացվել են ներկայ տարվայ առաջին կիսում: Ընդամենը ստացվել է $42,_6$ միլիոն, որոնց թւում գիւղական դասակարգերից $34,_2$ միլիոն րուբլի: Միայն Բալտեան նահանգներից և Անդրկովկասից սպասելիքները չարդարացան, իսկ մնացած տեղերում հարկերը ստացվեցին այն քանակութեամբ, որ բարձր էր անցեալ երեք տարվայ ընթացքում ստացված գումարի միջին թւից:

—

Պետերբուրգից «Нов. Обозр.» լրագրին գրում են, թէ այնտեղ լուր է պտտում, որ հոկտեմբեր ամսին արդարադատութեան մինիստր Մուրավիեվ կը քննի հարաւային Ռուսաստանի դատաստանական հիմնարկութիւնները, որոնց թւում և Կովկասեան դատարանները:

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրում են. «Էջմիածնի գաւառի Սարդարաբատի գաւառամասի Մոլաբայազէտ գիւղում, շնորհիւ երիտասարդ տանուտէր Յակոբեանի, այս տարի շինվում է և մինչև սեպտեմբերի 15-ը պատրաստ պէտք է լինի ծխական տղայոց ուսումնարան: Շատ ափսոս, որ ոչ ոք չէ մտածել դպրոցն ապահովել մշտական եկամուտով, որը գլուխ բերելը շատ հեշտ է. հակառակ դէպքում սրա գոյութիւնը ևս գաւառամասի միւս դպրոցների նման մագից միայն կախված կը լինի: Այսպիսով այս գաւառամասը ունեցաւ երեք ուսումնարան—Գէչըլվում, Շահրիարում և Մոլաբայազէտում: Սարդարապատցիք ևս վճռել են ուսումնարան հիմնել»:

—

ԿԱՐՍԻՑ. Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը խնդրում է մեզ տպագրել հետևեալը. «Օգոստոսի 8-ին վարչութիւնս ստացաւ Կարսի հայոց հոգևոր կառավարութիւնից 1300 րուբլի այն գումարից, որ Նորին Վեհափառութիւնը բարեհաճել էր ուղարկել վիճակիս գերապատիւ փոխանորդին ի նպաստ կարօտեալ գաղթականների: Բացի այդ գումարից, վարչութիւնս անցեալ ամսին ստացել է նուէր տեղիս բնակիչներից՝ տիկին Սրբուհի Գարագիլիլեանից 60 րուբլի ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնու և Սարգիս Թօսունեանից 25 րուբլի, ուստի պարտք է համարում սրանով յայտնել իր խորին շնորհակալութիւնը տեղիս հոգևոր կառավարութեանը և վերոյիշեալ նուիրատուներին: Վարչութիւնս նաև պարտք է համարում յայտնել հետևեալը:—Ի նկատի առնելով, որ այստեղ դաշտային աշխատանքները յուլիս ամսից սկսվեցին, ուրեմն և կարօտեալները հաշուութեամբ կարող կը լինեն ձեռք բերել իրանց օրական ապրուստը, ուստի կարօտեալների համար իր նախաձեռնութեամբ բացված ձրի ճաշարանը, յուլիսի 6-ից սկսած, ժամանակաւորապէս փակեց, դարձ գնելով իր միջոցները հայրենիք վերադարձող կարօտ գաղթականների վրա»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐԵՋՐԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

—

Անգլիական «Times» լրագրի Բերլինի թղթակիցը օգոստոսի 14-ից (26) գրում է հետևեալը.

«Անցեալ շաբաթ Բերլինի զանազան անկիւններում տեղի ունեցան 35 միտինգներ, որ կազմել էին սօցիալ-դեմոկրատները՝ «գարեջրային պատերազմի» վերաբերեալ հարցը քննելու համար: Չը նայելով որ սօցիալիստների տրամադրութեան տակ գտնված շինութիւնները շատ էլ մեծ չէին, բայց բազմաթիւ ժողովուրդ էր հաւաքվել այդ երեկոյ: Ամեն բան հանգիստ անցաւ, միայն մի բացառութեամբ: Այդ միտինգներից մէկում, ուր հաւաքվել էին որմնադիրներ, հիւսներ և այլ բանւորներ, յանդիմանական խօսքեր լսվեցին դըրանց հասցէին, թէ դրանք չեն լսում սօցիալ-դեմոկրատներին և շարունակում են գարեջուր խմել, որի վրա արգելք է դրված: Այդ յանդիմանութիւնը ջերմ բողոքներ յարուցեց միտինգին մասնակցողների մէջ և քիչ էր մնում բանը տուր ու դմփոցի հասնէր: Սակայն կուսակցութեան պարագլուխներին աջողվեց գործը խաղաղացնել և հանգստացնել աղմուկ հանողներին: Մի որոշում կայացաւ, որը և ընդունվեց ուրիշ միտինգներում. այդ որոշման հիման վրա Բերլինի բոլոր բանւոր դասակարգերը համաձայնութիւն կայացրին՝ շարունակել գարեջրային պատերազմը և ամեն միջոց գործ դնել հասնելու իրանց նպատակին:

Միտինգներից մէկում պարզվեց, որ այդ կռւի շնորհով 461 բանւորներ և 600 երեխաներ նպաստի կարօտ են: Իսկոյն մի ստորագրութիւն բաց-

վեց նրանց նպաստելու համար։ Ցրտերի հասնելու պատճառով, սօցիալիստները ստիպված են շատ նպաստներ տալ իրանց դրամարկղից։

Գերմանական մամուլը ջերմ կերպով քննադատում է այն միջոցները, որ պէտք է ձեռք առնել սօցիալիստների օրից օր տարածվող ազդեցութեանը դիմադրելու համար։ Ցեստադէմ մամուլը թմբուկ է զարկում և յայտնում, որ անարխիստական պրօպագանդա Գերմանիայում ևս գոյութիւն ունի։ Այդ առիթով մատնացոյց են անում, որ անարխիստական ընկերակցութիւններ կան 14 քաղաքներում։ Այդ ընկերակցութիւններից ամենագլխաւորները գտնվում են Բրէմենում, Լիւբէկում, Մօտիցում, Հալլէում, Վիսբադէնում, Համբուրգում և Դիւսէլդօրֆում։ Առհասարակ ամբողջ Պրուսիայում մօտ 30 այդպիսի ընկերակցութիւններ կան։ Ասում են, որ մինիստր Միկէլ այն կարծիքն է յայտնել, թէ գերմանական անարխիստները ամենևին նմանութիւն չունեն ֆրանսիական անարխիստների հետ, և այդ պատճառով Գերմանիայում առիթ չը կայ բացառական օրէնքներին դիմելու։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Օգոստոսի 15-ին Կեօլնում բացվեց գերմանական կաթօլիկական համագումար ժողովը։

—«Revue d'Orient» լրագիրը հաղորդում է, որ սուլթանի մի նոր իրադէով հրամայված է թիւրքաց լեզուի դասատուութիւնը պարտաւորական դարձնել Կ. Պոլսի բոլոր ոչ-մահմետական դպրոցներում։

—Բրինօ անունով մի վարդապետ երկու տարի առաջ երկու սպանութիւն կատարեց Ֆրանսիայում։ Դատարանը մահվան պատժի դատապարտեց նրան։ Բրինօի գործը երկար զբաղեցնում էր ամբողջ Ֆրանսիայի հասարակական կարծիքը և առիթ տուեց սօցեալիստներին կատաղի յարձակումներ գործել կառավարութեան վրա։ Ոչ ոք չէր կասկածում, որ հանրապետութեան նախագահը կը վաւերացնի մահվան դատավճիռը, որովհետև մի այդպիսի չարագործին ներելը վատ տպաւորութիւն կը թողնէր հասարակական կարծիքի վրա և սօցիալիստական մամուլը աւելի էլ կատաղի արշաւանք կը սկսէր նախագահի և կառավարութեան դէմ։ Հեռագիրը արդէն հաղորդեց, որ Բրինօ գլխատվեց։

—Պարիզից հեռագրում են, որ Էլէբէնում կալանաւորեցին մի օտարերկրացու, որը պատրաստվում էր սպանել յունաց թագաւորին։ Կալանաւորելու ժամանակ նրա մօտ գտան դաշոյն և անարխիստական բովանդակութեան նամակներ։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՇԱՆԳՀԱՅ, 25 օգոստոսի։ Եապօնական լրտեսներին՝ չինական իշխանութիւններին յանձնելու և նրանց մահվան պատժի ենթարկելու լուրերի պատճառով, Շանգհայում մնացած եապօնացիներ գաղթում են և շտապում են ծախել իրանց ապրանքները։—Չինական մի առևտրական նաւ, որը գնում էր Շանգհայ, դիպաւ ականին. նաւը օդը թռաւ. նաւի վրա եղողների մեծամասնութիւնը ազատվեց։

ԲԵՐԼԻՆ, 25 օգոստոսի։ Օգոստոսի 27-ից մինչև սեպտեմբերի 3-ը Գերմանիայում խօլերայով հիւանդանալու 53 դէպքեր են եղել և 21 մահվան դէպքեր։

ՎԻԷՆՆԱ, 25 օգոստոսի։ Խօլերայի պատճառով զօրախաղերը Պրժէմիսլի շրջականերում յետաձգված են։

ԲՈՒԴԱ-ՊԷՇՏ, 25 օգոստոսի։ Զինագործարանի բոլոր 1100 բանուորները գործադուլ սկսեցին. գործարանում աշխատանքները դադարած են։

ԼՕՆԴՕՆ, 26 օգոստոսի։ Անգլիայում հացահատիկները վնասվեցին օգոստոսին տեղի ունեցած վատ եղանակից։

ՍՕՖԻԱ, օգոստոսի 26-ին։ Երէկ Ստամբուլով հրաւիրված էր դատաստանական քննիչի մօտ այն պատճառով, որ նա «Ֆրանկֆուրտէր Ցէյտունգ» լրագրի թղթակցի հետ խօսակցութեան ժամանակ զրպարտել էր իշխան Ֆէրդինանդ Կօբուրգին։ Ստամբուլով գնաց քննիչի մօտ մի քանի բարեկամների ուղեկցութեամբ։ Լաւ գիտենալով, որ հարկաւոր կը գայ գումար, որպէս զի Ստամբուլով չը կալանաւորվի, նրա կուսակիցները վերցրին յայտնի քանակութեամբ գումար։ Քննիչի հարցման այն խօսակցութեան մասին, որ ունեցել է թղթակցի հետ, Ստամբուլով ասեց, որ նա իրան պարտաւոր չէ համարում պատասխանել։ Քննիչը պահանջեց 35.000 ֆրանկ, որ և իսկոյն տրվեց։ Տուն վերադառնալու միջոցին Ստամբուլով ենթարկվեց թշնամական ցոյցի. չը նայելով այն բանին, որ Ստամբուլովին ուղեկցում էր զինուորական կօնվօյ, ամբոխը քարեր էր գցում նրա կառքը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւնների։
Դ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի և ներքին հ.
Կ. Գ. ՐՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխաների և կանանց հ.
Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—1—1½ ժ. ականջի, կոկորդի, և քթի.
Կին-բժիշկ ՏՈՒՐԲՈՎԻՉ—12½—1 ժ. կանանց ց.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի և մէզի ու սեռական օրգանների հ.
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—7½ ժ.
Ի. Ե. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ—7—7½ ականջի, կոկորդի և քթի ու ներքին հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։
Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն։
Վճար 50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) ու օպերացիայի համար առանձին։ Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
ժշկա պետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ։ (№ 72)

ԳԷՈՐԳ ԱԲՈՎԵԱՆԻ
«ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ»
գիրքը՝ չորրորդ տպագրութեամբ լոյս տեսաւ և վաճառվում է պակասեցրած գնով եղբ. Աբովեանցների թղթավաճառանոցում. գինն է 40 կոպ., գումարով գնողներին զիջումն կը լինի։ (№ 98) 2—10

ՔԱՐԵԱՏԱԽՏԱԿՆԵՐ
ԶՈՐՍՏՈՂԱՆԻ
Հայերէն գրութեան համար։ Գինը մատչելի։
Գիւմել՝ Թիֆլիս, Միքայէլեան կամուրջ, ՄԱԳԱԶԻՆ ՄԱՏԻՆԵԱՆՑԻ. (№ 97) 2—5

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ուսումնարանում օգոստոսի 29-ից սկսվում է ընդունելութիւն աշակերտուհիների։
Ցանկացողները մտնել այդ ուսումնարանը կարող են դիմել Գանօվսկայա փողոց, տուն Շաղինօվի № 25, ուր տեղափոխվել է յիշեալ ուսումնարանը։
(№ 97) (25, 27) 2—2

ՄԻ ՓՈՐՁՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉ
5-րդ կարգի, որը շարունակ 12 տարի վարել է պաշտօն թէ ռուսաց և թէ հայոց դպրոցներում, ցանկանում է ստանալ աւագ ուսուցչի կամ լոկ ուսուցչի պաշտօն հայոց դպրոցներում, դասախօսում է ռուսաց լեզուից, թուաբանութիւնից, Ռ. և Հ. վայելչագրութիւններից և գծագրութիւնից։
Հասցէն՝ Тифлисъ, Сололаки, Орловская улица, № 28.
(№ 97) 2—2

Կենտրոնական գրավաճառանոցում ծախվում են
ԼԵՒՕՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ
1) „ԱՅՑ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ" 1890 թ.։ Գինը 60 կոպ.
2) „ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ ՄԵԶԱՆՈՒՄ". 1890 թ.։ Գինը 20 կոպ.
(№ 88) 5—10

ԿԱՐՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ հոգաբարձութիւնը յայտարարում է, որ ուսուցչական խումբը արդէն ԿԱԶՄՎԱԾ է, խնդիրքներ ուսուցչական պաշտօն ստանալու համար՝ այլ ևս չեն ընդունվում։ Խնդրատուները այլ ևս պատասխանի չը սպասեն։
(№ 97) 2—2

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ
Թեմիս գերապատիւ սրբազան առաջնորդի կարգադրութեամբ՝ վաղը, կիրակի, ամսիս 28-ին, նորընծայ Զաքարիա քահանայ Զարդեղեանը, լրացնելով քառասնօրեայ աքնութիւնը՝ մատուցանելու է անդրանիկ ս. պատարագ Աւետեաց-Ջղրաշէն եկեղեցում. ուստի սրանով պարտք եմ համարում յայտնել ի գիտութիւն մեր եկեղեցու բարեպաշտ ծխականներին և ժամաւորներին ներկայ լինելու ս. պատարագին։ Պատարագը սկսվելու է առաւօտեան ժամի ճիշդ 11-ին։
1—1 Աւետեաց-Ջղրաշէն եկեղեցու՝ Սարգիս ա. քահ. Աղաջանեանց

ՊԱՆՍԻՕՆ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
1894/5 դպրոցական տարում բաղկացած կը լինի երկու պատրաստական առաջին, երկրորդ և երրորդ դասարաններից։ Աշակերտները ընդունվում են երթևեկներ, կիսագիշերօթիկներ և գիշերօթիկներ և պատրաստվում են մտնելու կլասիքական գիմնազիաների, րէալական ուսումնարանների, կադէտսկի կօրպուսների, երկրաչափական դպրոցի և ուրիշ կրթական հաստատութիւնների համապատասխան դասարանները։
Աշակերտների ընդունելութիւնը սկսված է։ Ուսումը կը սկսվի սեպտեմբերի 1-ից։ Պայմանների մասին հարցնել պանսիօնում։
Սօլօլակ, Գանօվսկայա փողոց, № 11, սեփական տուն։
1—4 (№ 89)

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ
Թեմիս գերապատիւ սրբազան առաջնորդի կարգադրութեամբ վաղը, կիրակի, ամսիս 28-ին, նորընծայ Սարգիս քահանայ Շիոյեանցը լրացնելով քառասնօրեայ աքնութիւնը՝ մատուցանելու է անդրանիկ ս. պատարագ Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցում, ուստի սրանով պարտք եմ համարում յայտնել ի գիտութիւն մեր եկեղեցու բարեպաշտ ծխականներին և ժամաւորներին ներկայ լինելու պատարագին։ Պատարագը սկսվելու է առաւօտեան ժամի ճիշդ 10½-ին։
Նորաշէնի ս. Աստուածածնայ եկեղեցու աւագ քահանայ՝ Գէորգ Տէրտէրեանց

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ
Սոյն օգոստոսի 24-ից բացվում է կար ու ձևի ուսումնարան, որտեղ ընդունվելու են զանազան պատուէրներ թէ երեխաների և թէ օրիորդների ու կանանց զգեստների։ Ընդունվում են նոյնպէս աշակերտուհիներ երթևեկ և գիշերօթիկ. պայմանների մասին դիմել ինձ ուսումնարանում, Պուշկինսկի և Արմեանսկի բազարի անկիւնում։
(№ 96 հ. չ.) 2—3

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
ՏԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։
Աւանդելի առարկաք սրանք են՝ 1) Առևտրական տնտեսութիւն, 2) Առևտրական թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։
Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը, № 9, Սերգիևսկայա և Նագօրնայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբ. Ծովիանօֆների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.
№ 62 24—32

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ
Յ. ՂԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆԻ
II-րդ տարի.
Օգոստոսի 22-ից աշակերտներ ընդունվում են՝ գիշերօթիկ, ցերեկօթիկ և երթևեկ, պատրաստվելու պետական բոլոր դպրոցները մտնելու համար։
Անհրաժեշտ տեղեկութիւնները և ծրագիրը կարելի է ստանալ ամեն օր առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 ժամը, իսկ երեկոյեան 5—8 ժամը։ Հասցէն՝ Тифлисъ, въ Сололакахъ, Садовая улица, д. Шадинова, № 38, противъ Гановской.
(№ 89) 4—5 (6, 11, 13, 17, 27)

Ի. ԵՍ. ԲՐՕՆ ՖՕՆ ԲՐԵՆՆԷՐ
Յանձն է առնում ՀԱՇԻԱՊԱՀԱԿԱՆ, ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ և ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐ պահելու գործը ամբողջ տարվայ ընթացքում, ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, հայերէն և ուրիշ լեզուներով. ստուգում է զանազան առևտրական և արդիւնաբերական հաստատութիւնների հաշիւները և մատեանները, քննում, փակում, բանում, և կազմում է առևտրական մատեաններ. ընդունում է առևտրական մատեանների զանազան թիւրիմացութիւնների քննութիւնը և բացատրութիւնը։
Այն անձինք, որոնք չունեն հաշուապահներ, բայց ցանկանում են ունենալ կանոնաւոր հաշուապահութիւն, կարող են ունենալ ՃԻՇԴ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻՐԱՆՑ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԹԱՑՔԻ ՄԱՍԻՆ ԵՒ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐ։ Մատեաններ պահելու համար վերցվում է տարեկան 100 րուբլի և աւելի։ Հասցէն Елизаветинская, № 25, ստեփանական վարչութեան վերին յարկում։
Ուսուցանում է։
ՀԱՇԻԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐԱԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Վճար { Հաշուապահութեան ամբողջ կուրսի համար (2—3 ամիս) 40 ՌՈՒԲԼԻ
Արագագրութեան տեսական կուրսի համար (2 ամիս) 50 ՌՈՒԲԼԻ }
Պարապմունքներ լինում են ամեն օր, երկու ժամվայ ընթացքում։ Առաջադէմ պարապմունքների համար ՎԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ րէալական դպրոցի դիրէկտօրից և ուրիշ անձերից։
(№ 16) (չ) 25—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 26 Августа 1894 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.